

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1142

מסכת שקלים כ"א - יומא ו' ♦ תרומות י"א, ח' - מעשרות א', א'

בס"ד, כ"ט ניסן תשפ"א

השבוע בגליון

- ♦ כהן שמת והתעורר לתחייה, אינו כהן
- ♦ האם יש חובה מן התורה לקרוא את פרשת פרה
- ♦ "פרשת פורים"
- ♦ מצוות זכירת חטא העגל
- ♦ קריאת פרשת פרה אדומה לפני שחיטתה

♦ אהרן הכהן - לעתיד לבוא, כיצד?

- ♦ כשרבי יחיאל מפריז רצה להקריב קרבנות
- ♦ הקדמה למסכת יומא
- ♦ מדוע "יומא" קודמת ליתר מסכתות המועדים?
- ♦ ייחודו של יום הכיפורים
- ♦ האם שבועות הוא יום מתן תורה?

דף כב/א-ב

כשרבי יחיאל מפריז רצה להקריב קרבנות

במסכת שקלים אנו לומדים על מחציות השקל שנתרמו על ידי העם, ונועדו לרכישת קרבנות ציבור להקרבה בבית המקדש, לפי שקרבנות ציבור אינם יכולים לבוא משל היחיד, שהרי של ציבור המה. דיון בנושא זה התעורר ביתר שאת, בעקבות רבי אשתורי הפרחי, בעל כפתור ופרח, אחד מן הראשונים, שנולד בתחילת האלף השישי בפרובנס, חבל ארץ בצרפת, בו פרחתה קהילה יהודית גדולה בימי הביניים. רבי אשתורי הפרחי, אשר עלה לארץ ישראל, חקר אותה ואת הלכותיה, והוא מספר, כי אף על פי שהנכנס להר הבית בזמן הזה, בו כולנו טמאים מתים, חייב כרת, בכל זאת, אמר לו "מה"ר ברוך ז"ל", כי רבינו יחיאל מפריז אבה לעלות ירושלימה בשנת ה' י"ז, כדי להקריב בה קרבנות, שהרי, טומאה הותרה בציבור, וקרבנות ציבור ניתן להקריב גם בטומאה. מיני אז ועד תקופתנו, דנו רבים בנושא זה, אם אכן קיימת אפשרות מעשית לכך, והסיקו, כי אין כל אפשרות לעשות כן, מפני מכלול נידונים הלכתיים שאין בידינו הידע והסמכות להכריע בהם, בעיקר, מקומו של המזבח (עיי' רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ב הל' א'), ועוד.

רבי יעקב עמדין (שו"ת שאלת יעב"ץ ח"א סי' פ"ט, מובא גם בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' רל"ו), חקר מעשה זה מן הזווית של מסכתנו. מאחר שמדובר בקרבנות ציבור, כיצד ירכשום? הרי יש צורך לקנותם בשקלים שנתרמו על ידי העם; כלום היה ביד רבי יחיאל לאסוף שקלים מפזורי הגולה? לפיכך הוא מסיק, כי סביר להניח שהתכוון רבי יחיאל להקריב קרבן פסח. קרבן פסח, אף על פי שקרבן יחיד הוא, נאמר בו דין "טומאה הותרה בציבור", שאם רוב העם טמאים, רשאים להקריבו בטומאה. ברם, אין קביעה זו, שקרבנות ציבור ניתן להקריב משקלי כל העם בלבד, מוסכמת על הכל. הנה, הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ח הל' ז') פוסק: "אף כל קרבנות הציבור שהתנדב אותן יחיד משלו כשרים

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

מחול! מחול! מחול!

לפנינו עובדה מדהימה, על עבודת המיידות של תלמיד חכם שחי לפני כמאתיים וחמישים שנה. באותן שנים כיהן כרב בעיירה בשם זיבלין, תלמיד חכם מופלג בשם רבי שמשון זצ"ל, שהיה עניו וצדיק, ונפטר בג' אלול ה'תק"ז. מוצנע במעשיו ובהנהגותיו היה רבי שמשון זצ"ל, ואף המעשה שלפנינו היה נותר עלום וגנוז בקדמוניות, אלמלא זכה לפרסום על ידי האדמו"ר מוהר"א מסלונים, זיע"א, בעל ברכת אברהם.

שני תנאים התנה רבי שמשון זצ"ל עם פרסום הקהל, בעת שביקשו להכין בקהילתם. הראשון שבהם, כי על פיו ישק כל דבר, קטן כגדול, בהנהגת הקהילה. אם לא כן, אינו מוכן ליטול על עצמו אחריות על קהילתם. התנאי השני הוא, כי במהלך ימות השבוע

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם יצחק שנוור** הי"ד ב"ר אהרן ורצה הי"ד

נלב"ע ד' באייר תש"ח תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו הר"ר אבי שנוור ומשפ' שיחיו - סביון

זעילוי נשמת

מרת **רייצא רחל סימינובסקי** ע"ה

ב"ר דוד אליהו ובאשה טופל ז"ל

נלב"ע א' באייר תשס"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **יצחק דוד ברצלר** ז"ל

ב"ר אהרן ז"ל

נלב"ע ב' באייר תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

מרת **בלה רחל פרנקל** ע"ה

ב"ר פישל ז"ל

נלב"ע ג' אייר תשע"ד

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **זרח פלוק** ז"ל ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע כ"ח בניסן תשי"ט תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר אברהם פלוק ומשפ' שיחיו - ת"א

ובלבד שימסרם לציבור". לא היתה, איפוא, מבחינה זו, כל מניעה להקריב קרבנות ציבור, אף בלא שירכשו מכספי השקלים, לפי שיכול היה לנדב בעצמו בהמה עבור קרבן ציבור (ראה שאלת יעב"ץ שם). זאת ועוד, על אודות טענת רבי יעקב עמדין, כי אין אפשרות לגבות שקלים מכל העם, השיב בעל דרישת ציון (סי' ל"ג), כי גם בתחילת תקופת בית שני, נותר רוב העם בגולת בבל, ועזרא הסופר ומעט היהודים שעלו לארץ ישראל בהנהגת עזרא הסופר, קיימו מצוות מחצית השקל כמתואר במסכתנו. והנה, במשנה מבואר, כי לא היה די באיסוף מחצית השקל מן העם שבציון, הרי לנו, כי היושבים בגולה לא תרמו מחצית השקל, ובכל זאת קיימו מצווה זו במיעוט היהודים שהיו בארץ ישראל.

אף המהר"ם שיק (י"ד סי' רי"ד) תמה על הטוענים כי קיימת בעיה להקריב קרבנות ציבור בזמן הזה מפני חסרון שקלי ציבור. שכן, בגמרא (תענית א/א) משמע, שמישיח יכול לבוא כל יום, ובו ביום יקריבו קרבנות. והיאך יאספו שקלים מכל ישראל בו ביום? הרי לך שאין הדבר מעכב...

המהר"צ חיות (בשר"ת מהר"צ חיות בסופו, קונטרס עבודת המקדש) סומך את ידיו על מסקנתו של רבי יעקב עמדין, ואף טעם נוסף באמתחתו; גם אם מבחינה מעשית ניתן היה לאסוף שקלים מעם ישראל, לא היתה בכך תועלת מבחינה הלכתית. שהנה, ברמב"ם (הל' שקלים פ"א הל' ח) מבואר, כי מצוות השקלים נוהגת בזמן הבית בלבד. על כרחך, שלא חפץ רבי יחיאל להקריב קרבנות ציבור, כי אם קרבן פסח [אולם, הוכחתו של מהר"צ חיות טעונה ביאור, שכן, יתכן מאד, שהסיבה שאין מפרשים שקלים אלא בזמן שבית המקדש קיים, היא מפני שכאשר בית המקדש אינו קיים, אין מקריבים קרבנות, והשקלים יותרו ללא תכלית, ראה שקל הקודש על הרמב"ם שם. אולם, אם ניתן היה להקריב קרבנות ציבור גם בזמן שאין בית המקדש קיים, אין כל עילה לכך שלא יאספו שקלים מן העם].

לסיום נזכיר שוב, כי מלבד עניין השקלים קיימות צרות בעיות הלכתיות בלתי מבוטלות, מחמתן אין כל אפשרות להקריב קרבנות בזמן הזה, ואין לנו אלא להמתין בציפייה לביאת הגואל, במהרה בימינו. אמן.

הקדמה למסכת יומא

מן התלמוד הירושלמי - חזרה אל התלמוד הבבלי.

לומדי הדף היומי מסיימים השבוע את מסכת שקלים ופותחים בלימוד מסכת יומא, הבאה אחריה בסדר המסכתות שב"סדר מועד" [יש לציין שבסדר כרכי התלמוד במהדורות הנדפסות, באה מסכת "ראש השנה" בין שקלים ליומא, אפשר שמפני כך מסודרות המסכתות הקשורות למועדי תשרי כסדרן - "ראש השנה - יומא - סוכה", ואפשר שמפני נוחות חלוקת הכרכים. סדר זה אינו הנכון, והיו שטעו בו].

מדוע "יומא" קודמת ליתר מסכתות המועדים? הטעם לסידורה של מסכת יומא לפני יתר מסכתות המועדים, מלבד פסחים, הוא מפני חשיבות יום הכיפורים; אף שהוא "מועד", חמור הוא משאר המועדים והרגלים בכך, שאיסור מלאכה בו דומה לשבת קודש וכוונתו בעונש כרת. כמו כן, קיימים בו דיני העינויים, שאף הם חמורים ביותר. מבחינה זו דומה יום הכיפורים לשבת (הקדמת התוי"ט בשם רב שרירא גאון).

ייחודו של יום הכיפורים: ליום הכיפורים, בו עוסקת מסכת יומא, שני עניינים המייחדים אותו מיתר המועדים: העבודה במקדש ומצוות העינוי. מידי יום התקיים במקדש סדר הקרבה מסויים שכלל תרומת הדשן, הקרבת תמידים, הקטרת קטורת, הדלקת נרות המנורה, ובשבתות ומועדים גם מוספים, כפי הסדר שיתברר בפרוטרוט במסכתנו בפרק שלישי.

אולם, ביום הכיפורים נעשה סדר עבודה מיוחד על ידי הכהן הגדול, שכלל את כניסתו לקדש הקדשים, כדי להזות בין הבדים ולהקטיר קטורת, וביום זה הוקרבו קרבנות מיוחדים, נערך גורל על שני השעירים, ועוד פרטים שונים של עבודת היום הקדוש, הנאמרים על ידינו בסדר העבודה ביום הכיפורים, כזכר למה שהיה "בהיות ההיכל על יסודותיו, ומקדש הקודש על מכוונותיו, וכהן גדול עומד ומשרת, זורו ראו ושמוח, אשרי עין ראתה כל אלה" (מ"סדר העבודה" הנאמר במוסף יום הכיפורים).

סדר עבודה זה מתואר במסכתנו באריכות מתחילתה ועד סופה, להוציא הפרק האחרון. בד בבד עם לימוד סדר עבודת יום הכיפורים, מתוודע הלומד במסכת יומא למושגים יסודיים בסדר קדשים, במקדש ובקרבנותיו, בתמידין ובמוספין, במזבח ובהיכל, ועוד. המסכת כוללת גם פרטים שונים בסדר העבודה היומיים במקדש - בפרקים ב' - ג', ומבחינה זו מהווה המסכת הקדמה ועזר למתעתדים לבוא בשערי מסכתות סדר קדשים. זו הסיבה לכך שמסכת זו מכונה באהלי התורה והיכלי הישיבות בשם - "קדשים קלים" [מושג השאוב מענייני קדשים ומציין את הקרבנות שקדושתם קלה יותר, לעומת "קדשי קדשים"] (כך מוסרים בשם ה"חזון איש" זצ"ל).

הפרק האחרון של מסכת יומא, עוסק בדיני יום הכיפורים הנוהגים גם בזמן הזה, הנסובים על אודות מצוות העינוי, והוא כולל גם סוגיות חשובות בנושאים יסודיים אחרים, כאכילת חצי שיעור באיסורי תורה, ענייני ודיני פיקוח נפש, ועוד.

דף ד/ב בששה בחודש ניתנה תורה...בשבעה בו
האם שבועות הוא יום מתן תורה?

ביום חג השבועות אנו מתפללים ומזכירים את יום השבועות הזה חג מתן תורתנו. מפתיע לגלות כי השאלה אם אכן בו בסיון ניתנה תורה, מניבה תשובות מעניינות ביותר; הידיעה הראשונה שבהן היא, כי חג מתן תורה אינו תלוי כלל בתאריך, בשונה מיתר המועדים, וכמו כן, יתכן

לא יטרידוהו בעניינים שוטפים של הציבור, אלא אם כן נדרשת הכרעה דחופה שאינה ניתנת לדחייה.

בכל ימות השבוע היה יושב רבי שמשון זצ"ל בבית המדרש, מיום ראשון ועד יום שישי, ושוקד בהתמדה על תלמודו. לימים אמרו בני קהילתו, כי לא היה צריך להתנות עמם את שני תנאיו, שכן בראותם את גודל שקידתו בתורה הקדושה, ברי להם כי לא בתבונה ינהגו אם לא ישעו לעצתו ולהוראתו. ומאידך גיסא, אין מי מהם אשר יהיו להפריע לרב בענייני דיומא, בעת שהוא שוקע בלימודו ואש התורה מלפפתו.

בצהרי יום השישי היה רבי שמשון זצ"ל שב לביתו, ובצאת שבת המלכה היה מתוועד עם ראשי הקהל, שומע ומחליט את אשר יש להחליט, ומקבל את קהל בני עדתו, איש איש אשר על לבו. **ויהי** היום, שיום שלישי היה, ואשת הרב יצאה השוקה לרכוש דגים לכבוד שבת קודש. בהתקרבה אל דוכן הדגים ותנח אשת הרב את עינה החדה על דג כרסתני, שעדיין פעפע בפיו כאומר "לכבוד שבת קודש", וכמעט ששלחה את אמתה ותקחהו, כדי להכניסו אל הגיגית שבביתה ולשמרו עדי גיגע רגעו הגדול, ולפתע הפועיה אשת הגביר, פתחה את ארנקת הגדוש אל מול עיניו הנוצצות של מוכר הדגים ושלשלה את הדג אל סלה.

לא הסתפקה אשת הגביר בכך, לפי שזה מימים היה בלבה על אשת הרב, כי... ותפער את פיה, ותטח באשת הרב דברי פגיעה שיש בהם כדי להעליב אדם מן השורה ולהלבין את פניו.

לאור תגובתם של בני הקהילה אין זה מן הנמנע לשער, כי לא היתה זו הפעם הראשונה בה החצינה אשת הגביר את יחסה לבני אנוש שמטבעות זהב אינם גודשים את ארנקם.

מיד לאחר שמוכר הדגים אץ רץ לספר את אשר התרחש בד' אמותיו, ויקהלו ויבואו בני הקהילה בדברים זה עם זה, על דבר אשר התאנתה אשת הגביר לאשת הרב, ויגמרו אומר למחות על כבוד התורה אשר חולל. אותו שבוע לא היה איש מבני הקהילה שלא היו על לשונו תמישה או שנה מימרות ומדרשים העוסקים בכבוד התורה, והיו הכל שחים בעוולה שעוללה אשת הגביר ובלקח שיש לאלפה. הגיעו הדברים לידי כך ששני גבאי בית הכנסת המרכזי, שזה עתה מלאו עשרים ושנים שנים תמימות מני פסקו מביט זה לעבר זה, עשו יד אחת למען "כבוד התורה".

תחילה שבה הרבנית אל ביתה ובלבה מאום. צדקנית היתה, והשנים במחיצת בעלה הגדול לימדוה כי לא נתבזתה בדבריה של אשת הגביר, ובלבה הרחום אף חמלה על אשת הגביר אשר אינה מוצאת מנוח לנפשה, עד שהניאוה יצריה לנהוג כפי שנהגה.

כרם, אנשים טובים נדברו עם הרבנית, כי למען כבוד הרב דמתא ולמען כבוד התורה, עליה לשכנע את בעלה הרב ולדבר אל לבו, כי יש לעשות מעשה אשר יבהיר, כי המעשה שנעשה - בלתי יעשה. בין כך ובין כך חלחלו הדברים ללבה, ובסופו של דבר צלחו דבריהם, היא חשה גם חשה, פגועה ועלובה.

אם לא היה רבם הגדול יושב ושונה את תורתו בבית המדרש במשך כל ימות השבוע, ואם לא היה מתנה עמם כי לא יטרידוהו בימות השבוע בדבר שאינו בן-דחייה, היו בני הקהילה גודשים את בית המדרש בפנים זעומות ומבקשים את רשות הרב לפעולות הרבות שבאמתחתם. למען האמת, החלו להיבקע אי אלה סדקים בחומת הלכידות שאפיינה את בני הקהילה מני אירע המקרה, בדבר סוג הפעולה שיש לנקוט, אך הכל הסכימו, כי את אשר יאמר הרב - יעשו.

הכל המתינו בציפייה דרוכה למוצאי שבת. **ואילו** הרבנית... בצהרי יום השישי בא הרב אל ביתו, כמנהגו מימים ימימה, וילבש את שמלותיו

כי אנו חוגגים את היום בו היתה התורה ראוייה להנתן, בעוד בפועל היא לא ניתנה בתאריך זה: הבה ניגש אל הדברים בהרחבה.

אין חולק על כך כי התורה מגדירה את החג הנחוג בו' בסיון כ"ח השבועות". מקרא מפורש הוא (דברים, טז/ט-י): "ועשית חג שבועות לה' אלוקיך". ברם, במקרא ובבניאים אין כל איזכור ל"חג מתן תורה", ואך בתפילה, שנתקנה על ידי אנשי כנסת הגדולה, אנו מכנים את חג השבועות כיום "מתן תורתנו". גם חז"ל שנו בדבריהם פעמים רבות, כי חג השבועות הוא חג מתן תורתנו (ראה פסחים סח/ב, ירושלמי ראש השנה פ"ד הל' ח' ועוד). ברם, עלינו לברר, אם אכן ביום זה ניתנה התורה הקדושה.

מתי ניתנה תורה לישראל: ובכן, בסוגייתנו אנו מתוודעים למחלוקת רבי יוסי וחכמים, מתי ניתנה תורה לישראל. רבי יוסי אומר, ששלשה ימים פרשו ישראל מנשותיהם, לפני מתן תורה, כדי להתקדש ולהיטהר, ולפיכך ניתנה תורה בז' בסיון. חכמים חולקים וסוברים, כי פרשו שני ימים בלבד, ותורה ניתנה בו' בסיון. המגן אברהם מבהיר, כי מאחר שאנו פוסקים הלכה כחכמים, לפיכך נקבע חג השבועות לו' בסיון.

חג השבועות בה' בסיון: ברם, קושיה עצומה מרחפת מעל תאריך זה. הרי חג השבועות חל ביום החמישים מן היום הראשון של פסח! והנה, בשנים עברו, בטרם קביעת לוח השנה, היו ראשי החדשים נקבעים בכל חודש על ידי בית דין, לפי ראיית הלכנה. פעמים אירע, איפוא, שחג השבועות חל בה' בסיון, אם חודש ניסן היה מלא (עיי' ראש השנה ו/ב)! מה בין ה' בסיון לקבלת התורה?

חג השבועות אינו תלוי בתאריך: לפיכך, היו שטענו, כי אמנם חג השבועות נחוג כיום מתן תורה, אך בשונה מיתר מועדי ישראל, התלויים בתאריך, כגון, ראש השנה בא' בתשרי, פסח בט"ו בניסן, הרי שחלותו של חג השבועות אינה תלויה בתאריך, אלא במספר הימים שחלפו מפסח. לאמר, ביום בו שלמו חמישים יום מן היום הראשון של פסח - חל חג השבועות...

הכי כן? איזו עילה נעלה בדעתנו לכך, שקבעו את חג מתן תורה חמישים יום אחר היום הראשון של חג הפסח? אין זאת, אלא מפני שביום החמישים מחג הפסח ניתנה תורה לישראל. ברם, בדיקה פשוטה מעלה, כי התורה ניתנה לישראל ביום החמישים ואחד! (מגן אברהם שם). מדוע, איפוא, נקבע יום חג מתן תורה ליום החמישים.

יו"ט שני - זמן מתן תורה המקורי: אכן, המגן אברהם מביא בשם הרמ"ע מפאנו, כי יום טוב שני של חג השבועות הוא זמן מתן תורה המקורי! וכיכול, הוא עיקר החג. אך אחרונים רבים לא קיבלו את הדברים, וכי בני ארץ ישראל אינם חוגגים את "יום מתן תורה"? (עיי' חק יעקב שם).

בעל עונג יום טוב (סי' מ"ב) מבאר, כי אכן הזמן הראוי לקבלת התורה, הוא במלאת חמישים יום מן היום הראשון של פסח, מפני שהגורם לקבלת התורה והמכשיר את בני ישראל לקבלתה, היו שבעת השבועות שמנו בני ישראל מצאתם ממצרים, ונגאלו במהלך הימים ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי קדושה. אולם, בצאת בני ישראל ממצרים נדחה מתן תורה בפועל ביום אחד, מפני שאולת מצרים היתה בבוקר, ולא התקדש היום הראשון של פסח מתחילתו, והיה עליהם להמתין עד שיושלמו חמישים ימים קדושים...

שיטה מחודשת ומעניינת ביותר עולה מדברי הריב"ש, כי בתקופה בה קידשו את החודש על פי ראיית הלכנה, לא הזכירו בתפילה "יום מתן תורתנו", לפי שאי אפשר לומר זאת כאשר החג אינו חל בתאריך בו ניתנה תורה (עיי' שו"ת הריב"ש סי' צ"ו; חק יעקב סי' תצ"ד ס"ק א'; צ"ח פסחים שם). רק לאחר שהלל האמורא תקן לוח שנה לדורות, וקבע כי לעולם יחול חג השבועות בו' בסיון תוקן לומר בתפילה "מתן תורתנו".

מעניין לציין, כי הצ"ח (פסחים שם) כותב, כי לדעתו שלשת הימים, ה' - ו' - ז' בסיון, "זמן מתן תורה" הם. לפי שבה' בסיון אמרו "נעשה ונשמע", בו' בסיון היתה התורה ראוייה להנתן, אלא שפרשו מנשותיהם יום נוסף בהוראת משה רבינו, ובז' בסיון ניתנה תורה בפועל.

דף ה/ב כיצד מלבישן לעתיד לבוא

אהרן הכהן - לעתיד לבוא, כיצד?

ידידות עמוקה שררה בין הגאון רבי אליהו דוד רבינוביץ תאומים זצ"ל, רבה של ירושלים, המפורסם בכינויו האדר"ת, לבין הגאון רבי חיים ברלין זצ"ל, בנו של הנצי"ב מוואלאז'ין. השניים התכתבו ביניהם רבות בהלכה ובתלמוד, ואחד מחילופי מכתביהם עסק בנושא מרתק הקשור ישירות לנלמד בסוגייתנו.

כהן שמת והתעורר לתחייה, אינו כהן: במסכת ברכות (מו/א) מסופר, כי כאשר הבריא רבי זירא מחולי שפקדו, ערך רבי אבהו סעודת הודיה. מדברי הגמרא עולה, שרבי אבהו זימן בברכת המזון. שאל על כך הגאון האדר"ת (הודפס בספר זכרון פחד יצחק לגרי' הוטנר. עמ' תרנ"ט אות ג'), הן רבי זירא כהן היה, ומשכך על רבי אבהו לכבדו בזימון? אין זאת, אלא שביום מן הימים פסקה כהונתו של רבי זירא! שכן, במסכת מגילה מסופר (ד/ב), שפעם אירע שרבה שחט את רבי זירא והרגו, ולאחר מכן רבה ביקש עליו רחמים ורבי זירא קם לתחיה. מעתה בטלה כהונתו, שהרי כאשר שב לחיים, לא נולד לכהן ואין קשר לחייו הקודמים... (עיי' בחיבורו עטרות אד"ר על בעל הטורים אמור קס"ד, ובתשובתו בכתב העת מוריה סיון תשמ"ג ועוד).

ויצא אל בית הכנסת, ובשובו נגלה לעיניו מחזה מפתיע. על שולחן השבת ניצב וגם עמד גביע הקידוש שלו, בקבוק היין, כוס, צלחת, מזלג, סכין וכפית, שתי חלות ותו לא. על שולחן קטן בצד החדר, לידו עמדה הרבנית מנוססת בעצמה, היתה מערכת כלים נוספת, עבור הרבנית. מה לך רבנית? תמה הרב בכל מאודו, על שכך עשית?

ותען הרבנית ותאמר: נוכחתי כי איני ראוייה להיות רבנית... ותספר את אשר אירע לה.

- **והרבנית** שותקות? שאל.
ויארו פניה, חלילה, פלוני אומר, כי יש לעשות...
ויישב הרב וינחם את אשתו וידבר על לבה, ויפתח בפניה ספרי קודש וכתבי קודש העוסקים בעבודת המיזדות, עד אשר היו שניהם כאיש אחד בלב אחד, ותשב שמחת השבת אל ביתם.

כמעט מזג הרב יין לגביעו, כששאל: מתי אירע המקרה?

- **דינסטאג**, ביום שלישי.

- **דינסטאג**? נחרד הרב וילפת, ומאז ועד היום את שומרת טינה בליבך על בת ישראל! אמנם מתפקידי כרב העיר לדאוג לבל יישנה המקרה, אך את, רעבצעין יקרה, שומרת את טינה לבת ישראל! **הרבנית**, שכבר מפוייטת היתה ומונוחמת, התעצבה אל לבה, לפי שאשה גדולה היתה גם היא, ועבודת המיזדות היתה מלאכתה מימים ימימה, ותכרז בקול נרעד: מוחלת! מוחלת! מוחלת!

עדיין לא מזג הרב את כוס היין.
נמנו שניהם וגמרו, וילבש הרב את אדרתו השבתית, ויצא מלווה ברעייתו הצדקנית אל רחוב העיר ופניהם מועדות אל הבית שבו שכן הדג שבעטיי החל הכל.

לכשהודיעה משרתת הגביר כי "הרב והרעבצין בפתח", תפסה אשת הגביר את מגש הדגים בחלחלה, ותיגש עמו אל הדלת לאמר: קהוהו, שלכם הוא, סלחו לי, כי חטא ופשע עויתי: אך הרב והרבנית ענו לנגדה: חלילה וחס, באנו לבקשך, מחילה, על אשר מ"דינסטאג" ועד עתה נטרנו טינה בלבנו כנגדך... והיו הגביר והגבירה עומדים כנגד הרב והרבנית ומכריזים "מחול, מחול, מחול"; "גוט שאבעס".
גוט שאבעס.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

'יומא' - מה טעם?

מדוע נקראה מסכת 'יומא', לאמר - יום, באופן סתמי?

משום שאף בתורה הוא כן (בראשית א/ה) "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד", דרשו חז"ל (מדרש רבה פ"ג) "ויהי ערב - אלו מעשיהן של רשעים, ויהי בוקר - אלו מעשיהן של צדיקים, יום אחד שנתן להם הקב"ה יום אחד ואיזה זה יום הכיפורים!" סתם 'יום' הוא יום הכיפורים...

לעילוי נשמת

ה"ר **אפרים יעקב פולק** ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ג' באייר תשד"ם
תנצב"ה

הנוצח ע"י משפחות **פולק**,
קרפין, ומי **זהב** שיחי

האדר"ת שיגר את הדברים אל ידידו הגר"ח ברלין, אשר השיבו, ובאמונה כי צחוק עשה לי מעלת כבוד תורתו, הגאון שיחיה, בדברים אלו. יען כי לא אוכל להאמין, כי נעלמה ממנו גמרא מפורשת בסנהדרין (ב/ז) בה נאמר: "מניין לתחיית המתים מן התורה? שנאמר, 'ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן'. וכי אהרן לעולם קיים?! אלא שעתיד לחיות וישאל נותנים לו תרומה". הרי לנו מפורשות, כי בקום אהרן הכהן בתחיית המתים, ישוב לקדושת כהונתו ויזכה במתנות הכהונה.

בספר כרם יעקב (סי' י"ד), כותב הגר"ר יוסף חיים סופר, כי גמרא זו לא נעלמה מעיני בעל האדר"ת זצ"ל, אלא שהיא מתבארת באופן אחר לחלוטין, על פי דברי גמרתנו, כדלהלן.

סוגייתנו דנה באיזה אופן הלביש משה רבינו ע"ה את בגדי הכהונה לאהרן הכהן ולבניו - בשבעת ימי המילואים, בהם נתחנכו לכהונתם. הגמרא תמהה מיד, מדוע יש צורך לדון בכך, הן שבעת ימי המילואים חלפו עברו, ואיזו הלכה אפשר ללמוד מאופן הלבוש הבגדים דאז? הגמרא מתרצת, כי יש לדון בכך, כדי לדעת "כיצד מלבישן לעתיד לבוא".

"כיצד מלבישן לעתיד לבוא?" תמה רמב"ן (ספר המצוות שורש שלישי דף מ'), מדוע יהא צורך להלבישם ולחנכם כשבעת ימי המילואים, הן כהנים מתו וכהנים יקומו?! אין זאת, הוא מסיק, אלא ש"לתחיית המתים יתקדש אהרן ובניו עמו למילואים, לפי שכבר בטלה מן הימים ונמשחו בשמן המשחה] ממנו ומזרעו בשעת המיתה, והיו אנשים מחודשים ויצטרכו להתקדש כראשונה". הרי לנו רמב"ן מפורש, כי קדושת הכהן בטלה עם מותו.

כיצד, איפוא, תתפרש הגמרא בסנהדרין? ובכן, לאור ביאורו של הרמב"ן בסוגייתנו, תתפרש הגמרא במסכת סנהדרין כי אחר שיתקדשו אהרן ובניו ויתחנכו על ידי משה רבינו ע"ה, או-אז ישובו לקבל תרומה (ועיי"ש שהאדר"ת עצמו בקונטרס "עובר אורח" כתב, כי יש להוכיח כן מסוגייתנו, אולם לא ציין ש"כ הרמב"ן כדבר ברור, ועיי"ש עוד בהגה"ה שציין למדרש שמבואר, כי לא יצטרכו משיחה לעתיד לבוא).

דף ה/ב

האם יש חובה מן התורה לקרוא את פרשת פרה?

בארבע השבתות שמראש חודש אדר קוראים בכל שבת פרשה נוספת מן התורה: פרשת שקלים, פרשת זכור, פרשת פרה ופרשת החודש.

לגבי שמיעת קריאת פרשת זכור הכל יודעים כי יש אומרים שחובה ומצווה היא מן התורה לקרוא פרשה זו בספר תורה בציבור, כדי לקיים את מצוות זכירת מחיית עמלק. הידיעה הפחות נפוצה היא, כי גם קריאת פרשת פרה אדומה, כפרשת זכור היא. כך כותב שולחן ערוך במפורש (או"ח סי' תרפ"ה סעיף ז'): "יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקרואם מדאורייתא". וכך נאמר עוד בהלכות קריאת התורה (סי' קמ"ו סעי' ב') כהלכה פשוטה וברורה: "פרשת זכור ופרשת פרה, שהם בעשה מדאורייתא, שצריך לכוין ולשומעם מפי הקורא". בשני מקומות אלה, השווה שולחן ערוך את פרשת פרה לפרשת זכור.

מקור ידיעה זו, כי קריאת פרשת פרה היא מן התורה, מצוי בראשונים רבים, בהם תוספות רבי יהודה החסיד (בתוספות הרא"ש, ברכות א/ג); חידושי הריטב"א (מגילה ז/ב), ועוד. ברם, בעלי התוספות (ברכות שם ומגילה ז/ב) והרא"ש (ברכות פרק ו'), אינם מזכירים את פרשת פרה בצוותא עם פרשת זכור, ולפיכך כתב הגר"א, כי השולחן ערוך השווה בין פרשת פרה לפרשת זכור, מפני נוסחה משובשת שהיתה לפניו, וכן דעת פרי חדש ופוסקים נוספים (ראה משנה ברורה סי' קמ"ו ס"ק י"ג וסי' תרפ"ה ס"ק ט"ו).

"פרשת פורים": היו שכתבו השערה מעניינת על השתרשותה של טעות זו, שראשונים אלה כתבו, כי "פ"פ" מן התורה. בעוד כוונתם היתה ל"פרשת פורים", היינו, פרשת "ויבא עמלק", הלא הם הפסוקים שקוראים בתורה ביום פורים בבוקר, וכוונת הראשונים כי הקורא פסוקים אלה, גם מקיים מצוות זכר מחיית עמלק. ברם, בלתי סביר להניח, כי כל המעתיקים מכל ספרי הראשונים, טעו באותה טעות והפכו את "פרשת פורים" ל"פרשת פרה" (מועדים וזמנים ח"ב סי' קס"ח).

אכן, עצם העובדה כי בראשונים רבים נזכרת ידיעה זו, שקריאת פרשת פרה אדומה היא מן התורה, הניאה את הפוסקים לנסות למצוא לה מקור.

מצוות זכירת חטא העגל: יש שכתבו, כי קריאת פרשת פרה אדומה נועדה לקיום מצוות זכירת... חטא העגל! הנה, ציוונו הבורא במפורש (דברים ט/ז): "זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלוקיך במדבר". אם כן, הלמאי אין קוראים את פרשת העגל? מפני שיש בה גנותם של ישראל (מגן אברהם סי' ס"ק ב'), ולא חפצו חכמים לתקן כי בקריאת פרשת העגל יקיימו את מצוות הזכירה של חטא זה.

מדוע נבחרה דווקא פרשת פרה אדומה לקיום מצוות זכירת חטא העגל? ובכן, רש"י (במדבר יט/כב) מביא בשם רבי משה הדרשן, כי מצוות פרה אדומה באה לכפר על חטא העגל; כשם שפרקו נזמי זה לעגל, כך יביאו משלהם פרה אדומה, הרומזת לכך שהיא מכפרת על חטא העגל - כמשל על האם המקנחת טינוף בנה; עליה להיות תמימה - "על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בעלי מומין, תבוא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתמותם". כך ממשיך רבי משה הדרשן ומונה אחד לאחד את דיני פרה אדומה הרומזים לחטא העגל, ומפני כך תקנו חכמים לקרוא פרשת פרה אדומה לקיום מצוות זכירת חטא העגל (שו"ת ערוגות הבושם או"ח סי' ר"ה; ארצות החיים למלבי"ם או"ח סי' ח; שו"ת דובב משרים ח"ב סי' מ"ג, ועיין "תורה תמימה" חוקת אות קכ"ה).

בעל ערוך השולחן (סי' תרפ"ה סעיף ז') מצא רמז לחובת קריאה זו בכך, שבפרשה זו נאמר פעמיים "חקת עולם", היינו שמצווה זו לדורות (ספרי). כפילות זו באה לרמז, כי גם בתקופות בהן לא תנהג פרה אדומה, עקב חורבן בית המקדש, עדיין יש לקרוא בתורה בפרשה זו. אחרים מצאו רמז בפסוקים הפותחים את פרשת פרה אדומה, "ויזכר ה'... לאמר". "זאת חקת התורה, אשר צווה ה' לאמר". מדוע נכפלה תיבת "לאמר", לרמז על כך כי פרשה זו יש "לאמר", לקרוא (עבודת ישראל להמגיד מקוזניץ, פרשת פרה ד"ה וידבר).

דרך מעניינת ומקורית לפתרון הנידון, מציע רבינו הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל.

קריאת פרשת פרה אדומה לפני שחיטתה: בגמרתנו דורשים מן הפסוקים, כי נצטוו אהרן ובניו לקרוא את פרשת המילואים בתחילת שבעת ימי המילואים, בהם נתחנכו לעבודת המקדש. מאחר שלמדנו בתחילת המסכת (ב/א), כי הוקש מעשה פרה לשבעת ימי המילואים, כן יש לקרוא פרשת פרה אדומה טרם שוחטים פרה אדומה.

ניתן, איפוא, לומר, כי הראשונים אשר כתבו שקריאת פרשת פרה היא מן התורה, התכוונו לכך, שיש זמן מסויים בו חובה מן התורה לקרוא פרשה זו, הלא הוא, עת שחיטת פרה האדומה. מעתה אפשר להוסיף, כי כאשר חז"ל תקנו לקרוא פרשת פרה אדומה, הם העניקו לתקנתם את צביון קריאת הפרשה בעת שחיטת פרה אדומה. כלומר, חיוב קריאת פרשת פרה אדומה הוא כעין חיוב מן התורה, לפי שתוקן על בסיס חיוב קריאת פרשת פרה אדומה בעת עשייתה, אז הקריאה חובה מן התורה (משך חכמה חוקת, ד"ה הנה המג"א, ועל פי מה שביאר במועדים וזמנים שם. וע"ע בספר ברכת פרץ על התורה, פרשת חוקת).

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

מרת **מלכה מחלה הגר** ע"ה ב"ר מרדכי זיסקינד ז"ל

נלב"ע ג' באייר תשס"ו **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ידידו הר"ר **דוד הגר** ה"ו